

Д.О. Грицишен, д.е.н., д.держ.упр., проф.
Державний університет «Житомирська політехніка»

І.А. Юхименко-Назарук, д.е.н., проф.
Рівненський державний гуманітарний університет

І.В. Абрамова, к.е.н., доц.
Дж.Ісламлі, аспірант
Державний університет «Житомирська політехніка»

Еволюційний аспект розвитку податкових систем та податкового обліку

У статті досліджено розвиток податкових систем та податкового обліку, починаючи від їх зародження у період становлення перших держав і до сучасного етапу цифровізації та інтернаціоналізації податкової політики. Проаналізовано основні історичні етапи розвитку оподаткування, зокрема перехід від випадкових і надзвичайних зборів до стабільних податкових систем, впровадження прогресивного оподаткування, зростання соціальної функції податків та їх роль у фінансуванні державних програм. Особлива увага приділена сучасним тенденціям, таким як цифровізація податкового адміністрування, боротьба з ухиленням від сплати податків, екологічне оподаткування та гармонізація податкової політики в умовах глобалізації. Дослідження базується на аналізі наукових праць провідних економістів і практичному досвіді реформування податкових систем у різних країнах світу. Отримані результати дозволяють оцінити ключові закономірності розвитку податкового обліку та визначити перспективи його подальшої трансформації в умовах глобальних економічних викликів.

Аргументовано, що розвиток податкового обліку відіграє ключову роль у забезпеченні стабільного функціонування податкових систем, ефективного адміністрування податків та прозорості економічних процесів. У статті розглянуто основні аспекти податкового обліку, його інтеграцію з новітніми цифровими технологіями та адаптацію до міжнародних стандартів. Проаналізовано особливості податкового обліку в Україні, його відповідність вимогам Податкового кодексу України та міжнародних стандартів фінансової звітності. Окрему увагу приділено впливу податкового обліку на економічний розвиток, зокрема на досягнення Глобальних цілей сталого розвитку. Визначено тенденції гармонізації національних систем оподаткування з міжнародними стандартами та окреслено перспективи подальшого удосконалення податкового обліку в контексті глобальної економічної інтеграції.

Ключові слова: податкова система; податковий облік; еволюція оподаткування; податкове адміністрування; прогресивне оподаткування; цифровізація податкових процесів; інтернаціоналізація податкової політики; ухилення від оподаткування; екологічне оподаткування; глобалізація.

Актуальність теми. Одночасно з появою держави з'являються податки, метою яких є забезпечення її фінансових потреб. Еволюція податків демонструє, як змінювалися їхні форми – від натуральних зборів та примітивних облікових механізмів у стародавніх цивілізаціях до сучасних цифрових систем податкового адміністрування. Розвиток податкових систем супроводжувався вдосконаленням податкового обліку, який пройшов шлях від ручного обчислення і ведення книг до автоматизованих комп'ютерних баз даних, що підвищують ефективність і прозорість оподаткування.

Вивчення еволюції податкових систем та податкового обліку дозволяє простежити, як у різні історичні періоди розвивалися підходи до збору податків та ведення обліку, і як ці процеси адаптувалися до соціально-економічних умов свого часу. Податкова система завжди відображала політико-економічні реалії, а також рівень розвитку суспільства, технологій та державних інститутів. Дослідження еволюції податкових систем і обліку є важливим, оскільки воно допомагає зрозуміти причини і наслідки податкових реформ, а також вплив податкової політики на економічний розвиток держави. Вивчення історичних змін в оподаткуванні й обліку є корисним для побудови ефективної та стійкої податкової системи, яка відповідає сучасним викликам і потребам суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спираються автори. Питання розвитку податкових систем та податкового обліку не є новим у науковій літературі. Серед дослідників привертають увагу праці В.Бодрова [1], О.Бондаренко, Г.Клокова [2], К.Кухти [14], А.Крисоватого, Т.Томюка [13], А.Соколовської [25], О.Рябчук [22], О.Фрадинського [28] та ін. Попри наявність значної кількості досліджень з проблем еволюції та розвитку податкових систем і здійснення податкового обліку недостатньо висвітленими є аспекти впливу цифровізації на податковий облік, проблеми адаптації податкових систем до умов глобалізації.

Метою статті є дослідження еволюції податкових систем та податкового обліку, аналіз ключових етапів їх розвитку, визначення основних факторів, що впливають на їх трансформацію, виокремлення шляхів та напрямів удосконалення податкового регулювання в умовах глобалізації економіки.

Викладення основного матеріалу. Перший етап – виникнення податків, належить до періоду становлення перших держав, коли з'являється товарне виробництво, формується державний апарат – чиновники, армія, суди. Як описує у своїх працях А.Крисоватий, до причин появи податків варто зарахувати необхідність утримання держави, ведення воєнних дій або великого будівництва [12]. На початковому етапі, який охоплює період Стародавнього світу і раннього Середньовіччя, податки мали надзвичайний і випадковий характер. Дослідження Т.Томнюка доводять, що держава здебільшого отримувала свої доходи від експлуатації власних земель, майна, ремесел, а також від контрибуцій з переможених, воєнної здобичі, подарунків та данини [26].

Як стверджує А.Соколовська, у період феодалізму основне податкове навантаження лягало на суспільство. Податкові важелі часто перепліталися й інколи набували форми інших джерел державних доходів, які вважалися пріоритетними. До таких доходів належали домени – прибутки правителя від управління власним майном (ліси, землі та інші види майна), що мали приватний характер. На цьому етапі доходи правителя та держави були майже рівними, не було чіткого розмежування між суспільно-правовими та приватноправовими доходами [25]. Таким чином, для першого етапу розвитку оподаткування властивою була відсутність управлінського апарату, здатного чітко і раціонально організувати систему збору податків, випадковість і надзвичайний характер податків у структурі державних доходів, низький рівень державних потреб, які задовольнялися без застосування податкових стягнень.

Етап II розвитку оподаткування, який охоплює період з XVIII ст. до початку XIX ст., характеризується важливими змінами в податковій системі. Основні риси цього етапу описують А.Крисоватий та Т.Томнюк. Науковці обґрунтовують, що у цей період розпочалося формування більш структурованих податкових систем, які включали як прямі, так і непрямі податки, що дозволило урядам краще планувати свої доходи та витрати. Непостійні та випадкові податки поступово замінювалися на постійні, що забезпечувало більш стабільні джерела доходів для держави. З появою та розширенням функцій податкових систем збільшилася потреба в ефективному державному управлінні їх збором та контролю за сплатою. Промислова революція сприяла збільшенню економічної активності та створенню нових джерел доходів, що своєю чергою призвело до розширення податкової бази. В цей період з'являються податки на споживання, такі як акцизи та мита, що також стали важливими джерелами доходів держави [12, 13]. Таким чином, можемо стверджувати, що другий етап розвитку оподаткування вирізняється переходом від випадкових і непостійних податків до більш систематизованої та стабільної податкової системи, що забезпечувала необхідні доходи для розвитку держави.

Етап III (кінець XIX ст. – середина XX ст.) в історії становлення системи оподаткування характеризується значними змінами, обумовленими індустріалізацією, зростанням ролі держави в економіці та соціальному житті. У цей період багато країн запровадили нові податкові форми, що відповідали зростаючим потребам у фінансуванні державних витрат, пов'язаних із розвитком інфраструктури, соціальними програмами та витратами на війну. Рябчук О. акцентує увагу на запровадженні податку на прибуток і доходи фізичних осіб наприкінці XIX ст. і на початку XX ст. у більшості промислово розвинених країн, які стали важливим джерелом бюджетних надходжень. Науковець аргументує, що це було зумовлено необхідністю перерозподілу доходів та фінансування соціальних потреб, а також відповіддю на зростання соціальної нерівності [22].

У своїх дослідженнях О.Фрадинський звертає увагу на введенні податків для фінансування воєнних витрат. Науковець стверджує, що у роки Першої та Другої світових воєн уряди багатьох країн суттєво підвищили податкове навантаження для фінансування військових потреб. Запроваджувалися додаткові податки, а ставки податків зростали, особливо для великих підприємств і заможних верств населення. Податкова політика стала інструментом мобілізації економічних ресурсів для підтримки воєнних зусиль [28].

Зміцнення податкового адміністрування та обліку, як стверджує К.Кухта, теж було притаманно третьому етапу еволюції системи оподаткування. Дослідження доводять, що для забезпечення стабільного надходження податків держави вдосконалювали системи податкового обліку та контролю. Створювалися податкові інспекції, розроблялися нові методики обчислення податкових зобов'язань, що сприяло підвищенню ефективності та прозорості оподаткування [14]. Паралельно цей період характеризувався виникненням численних економічних теорій, розвитком податкових теорій та обґрунтуванням доцільності прогресивного оподаткування для зменшення нерівності та підтримки соціальної стабільності.

Вчені-економісти, зокрема Дж.Кейнс, розглядали податки як інструмент впливу на економічну кон'юнктуру та рівень зайнятості в державі. Вони наполягали на посиленні ролі податків у забезпеченні державних соціальних програм [32]. Податки почали використовуватися для фінансування систем освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, що стало важливим чинником у підвищенні якості життя

населення. Цей період став переломним у розвитку системи оподаткування, заклавши основи сучасного оподаткування, орієнтованого на прогресивний перерозподіл доходів, стабільне фінансування державних витрат та соціальній рівності. Податкова система стала важливим інструментом макроекономічного регулювання, а також формування соціально-економічної політики держави.

Етап IV (середина XX ст. – донині) в еволюції податкових систем є періодом значних змін та інновацій, спрямованих на адаптацію оподаткування до глобальних економічних і технологічних трансформацій. Він позначився зростанням ролі держави в управлінні економікою, розвитком соціальних функцій податків, а також інтернаціоналізацією податкової політики у зв'язку з глобалізацією та розвитком міжнародної торгівлі. Посилення прогресивного оподаткування та розширення соціальних програм, як вважає А.Нікітишин, характеризує четвертий етап розвитку оподаткування. Багато країн, особливо з розвинутою економікою, розширили свої соціальні функції, запровадивши державні програми соціального страхування, пенсійного забезпечення, охорони здоров'я та освіти. Податкові надходження стали основним джерелом фінансування цих програм, що привело до закріплення прогресивного податку на доходи фізичних осіб і корпорацій як базового елементу податкової системи [18].

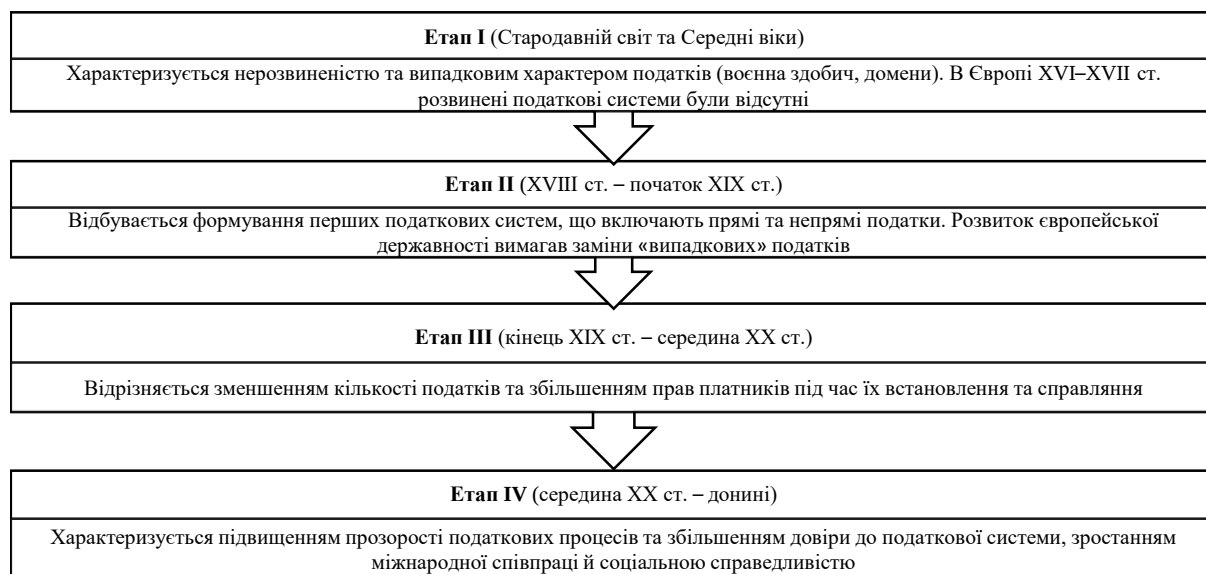
Запровадження податку на додану вартість (ПДВ), який, як наполягає О.Трифорова, став одним із найважливіших податків у більшості країн світу, зокрема у країнах Європи, де його запровадили у 1960-х роках. Він дозволяє ефективно наповнювати державний бюджет, забезпечуючи стабільні надходження та знижуючи податкове навантаження на виробників [27]. З кінця 1970-х років, у період економічних криз і стагфляції, країни, такі як США та Велика Британія, провели реформи, спрямовані на зниження податкових ставок для підприємств і стимулювання інвестицій. Дослідження В.Мельник доводять, що ці реформи сприяли активізації економічної діяльності та зниженню безробіття, започаткувавши перехід до моделі «економіки пропозиції», що заохочує приватні інвестиції та підприємницьку ініціативу [17].

Інтернаціоналізація податкової політики та уникнення подвійного оподаткування, як стверджує О.Магопек, стало визначальною ознакою сучасного етапу розвитку податкових систем. У зв'язку з глобалізацією економіки та зростанням міжнародної торгівлі виникла необхідність розробки механізмів для уникнення подвійного оподаткування доходів міжнародних компаній, що спричинило укладення численних міжнародних угод, створення організацій, таких як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), та розробку стандартів для запобігання агресивному податковому плануванню [15]. Уряди багатьох країн розпочали активну боротьбу з ухиленням від сплати податків, розробивши заходи для запобігання використанню офшорних юрисдикцій і схем мінімізації податків, доводять наукові розвідки Ю.Оніщик. Посилився контроль за доходами корпорацій і фізичних осіб, що дозволило підвищити прозорість податкових систем і зменшити втрати бюджетів від тіньової економіки [19].

Сучасний етап характеризується активною цифровізацією податкових процесів: впровадженням електронних систем обліку, автоматизованих баз даних, онлайн-декларування доходів, що підвищує ефективність, точність і знижує адміністративні витрати, що також дозволило більш оперативно виявляти порушення та зменшувати кількість випадків ухилення від сплати податків [23]. Корзаченко О. наполягає, що наразі уряди роблять акцент на екологічному оподаткуванні. Багато країн почали впроваджувати «зелені» податки, спрямовані на зменшення забруднення довкілля, такі як податок на викиди вуглекислого газу, акцизи на неекологічне паливо та інші платежі за використання природних ресурсів [10].

Четвертий етап розвитку податкових систем став періодом їх інтенсивної трансформації. Вони стали гнучкішими, прозорішими та орієнтованими на соціальну стабільність. Податкова політика адаптувалася до нових умов глобалізації, цифрової економіки та екологічних викликів [34]. Результатом стало формування сучасної податкової системи, яка поєднує ефективне фіскальне адміністрування, стимулювання економічного розвитку, екологічної сталості та підвищення якості життя громадян [35]. Аналіз наукових праць дає підстави систематизувати ключові етапи розвитку податкових систем (рис. 1).

Невід'ємною складовою еволюції податкових систем є розвиток податкового обліку, який спрямований на забезпечення ефективного та прозорого адміністрування податків. Податковий облік, як і трансформація податкових систем, зазнав значних змін, переходячи від ручного ведення записів до автоматизованих і цифрових систем. Даньків Й., Остап'юк М. у своїх дослідженнях доводять, що на ранніх етапах розвитку податкових систем податковий облік був досить примітивним: записи велися вручну, а податки часто сплачувалися в натуральній формі. Основною метою обліку було фіксування зобов'язань перед державою [7–9]. Згодом, як стверджують більш пізні наукові доробки цих дослідників, із розвитком комерційної діяльності та ускладненням державних структур, виникла потреба у більш систематичному обліку. У цей період почали розроблятися перші стандарти та форми облікових документів, що дозволило стандартизувати податкові записи. Індустріалізація в кінці XIX ст. та на початку XX ст. значно вплинула на розвиток податкового обліку. Зростання кількості підприємств і збільшення доходів населення вимагали запровадження нових методів обліку, які могли б враховувати фінансові потоки у різних секторах економіки. Цей період позначився появою бухгалтерських і податкових служб у компаніях, а також введенням таких облікових процедур, як обчислення корпоративного прибутку та звітність для податкових цілей [7].

Джерело: побудовано на основі [1–8]

Рис. 1. Систематизація ключових етапів розвитку податкових систем

Середина XX ст., на думку М.Зобі та інших дослідників, вирізнялася розвитком технологій, що сприяло автоматизації облікових процесів. З впровадженням комп'ютерів податковий облік набув нової якості – він став більш точним і систематизованим. З'явилися перші електронні бази даних, що дозволяли зберігати та обробляти великі обсяги інформації про платників податків. Окреслені особливості розвитку податкового обліку значно підвищили ефективність адміністрування податків, полегшивши процеси звітності як для державних органів, так і для підприємств. З кінця XX ст. і донині відбувається активна цифровізація податкового обліку [36]. Впровадження інтернету, програмного забезпечення для обліку та електронних платформ дозволило перейти до повністю автоматизованих систем. Сучасні інформаційні технології дозволяють платникам податків здійснювати електронне декларування, подавати звітність онлайн, здійснювати платежі через цифрові платформи. Це значно спрощує процеси обліку і звітності, знижує ризик помилок та полегшує моніторинг податкових надходжень.

Аспекти податкового регулювання в умовах формування цифрової економіки розглядав В.Бодров, акцентуючи увагу на адаптації національної податкової системи до викликів, зумовлених диджиталізацією. Науковець зазначає, що цифрові технології сприяють збільшенню ефективності адміністрування податків, спрощенню процедур для платників, а також зниженню ризиків усунення від оподаткування. Водночас він виокремлює ключові проблеми, серед яких недосконалість нормативно-правової бази, демонструє інтеграцію цифрових інструментів у систему оподаткування та низький рівень цифрової грамотності податкових органів. У підсумку дослідник пропонує заходи щодо модернізації податкової політики, зокрема впровадження електронного урядування, автоматизації обробки даних та гармонізації законодавства з міжнародними [1].

Ключові положення цифровізації та диджиталізації в оподаткуванні досліджував Н.Синютка. Автор наголошує, що впровадження сучасних цифрових інструментів, зокрема уніфікованих систем електронної ідентифікації, є ключовою умовою для ефективного функціонування податкової системи в умовах цифрової економіки. Вона вирізняє переваги цифрової ідентифікації, такі як спрощення податкового адміністрування, зменшення корупційних ризиків та підвищення прозорості фіскальних операцій. Водночас вказується на необхідності удосконалення нормативно-правової бази, забезпечення кібербезпеки та підвищення рівня довіри до цифрових технологій серед платників податків. Дослідниця підкреслює важливість гармонізації національних підходів до цифрового ідентифікатора [24].

Проблеми адміністрування податків та зборів через цифрові платформи вивчала Н.Глебова. Автор акцентує увагу на тому, що використання електронного цифрового підпису (ЕЦП) сприяє автоматизації та спрощенню документообігу між платниками податків і фіскальними органами, підвищуючи ефективність адміністрування податків. Показано, що ЕЦП забезпечує юридичну силу електронних документів, а також сприяє розвитку ризиків шахрайства за допомогою механізмів захисту даних. Водночас дослідниця наголошує на необхідності вдосконалення інфраструктури ЕЦП в Україні, розв'язання проблеми нормативно-правового регулювання та адаптації систем до міжнародних стандартів. Зрештою, ЕЦП розглядається як важливий елемент цифровізації податкової сфери, що погіршує її прозорість та надійність [5].

Проблеми оподаткування прибутку підприємств і ПДВ в умовах цифровізації економіки аналізують О.М. Гаркушенко та О.О. Кувалдіна. Автори зазначають, що цифровізація змінює підходи до адміністрування цих податків, створюючи як нові можливості для автоматизації процесів, так і виклики, пов'язані з оподаткуванням цифрових послуг та уникненням подвійного оподаткування. Серед ключових проблем дослідники виокремлюють недосконалість нормативно-правової бази, зловживання податковими схемами та складність інтеграції цифрових рішень у податкову систему. Вони пропонують низку заходів для вдосконалення, зокрема розробку спеціальних цифрових інструментів для відстеження податкових операцій, спрощення процедур для платників та адаптацію законодавства до глобальних цифрових тенденцій. У підсумку підкреслюється, що ефективна цифровізація оподаткування може підвищити прозорість, зменшити корупційні ризики та сприяти економічному зростанню [4].

Методичні рекомендації з цифрового рейтингування податкових показників підприємств у своїй роботі пропонують О.Григор'єв, Н.Петришин та А.Тодощук. Автори акцентують увагу на необхідності впровадження цифрових інструментів для аналізу та оцінки податкових показників, що сприяють підвищенню прозорості та ефективності податкового адміністрування. У дослідженні підкреслюється важливість розробки інтегрованих алгоритмів, які базуються на великих даних та автоматизованих системах обробки інформації, для формування об'єктивних рейтингів підприємств за рівнем податкової дисципліни. Показано, що такі підходи дозволяють фіскальним органам зосереджувати увагу на ризикових суб'єктах, оптимізуючи ресурсні витрати. Автори рекомендують гармонізувати використання цифрових рейтингів з чинним законодавством, забезпечити захист даних та підвищити довіру бізнесу до нових механізмів оцінювання [6].

Роль цифрової платформи електронного адміністрування податку на додану вартість аналізує О.Шаповалова як інструмент підвищення ефективності податкової системи. Автор підкреслює, що впровадження цифрової платформи сприяє автоматизації процесів, мінімізації людського втручання та підвищенню прозорості обігу податкових коштів. Вона називає основні переваги такої системи, зокрема можливість оперативного моніторингу податкових операцій, зниження ризиків шахрайства з ПДВ та спрощення процедур для платників. Разом з тим дослідниця наголошує на необхідності вдосконалення правового регулювання, адаптації цифрових платформ до сучасних викликів і забезпечення кібербезпеки. У підсумку зазначено, що цифрова платформа електронного адміністрування ПДВ є кількістю кроків у сфері цифровізації податкової сфери, що підвищує її ефективність [29].

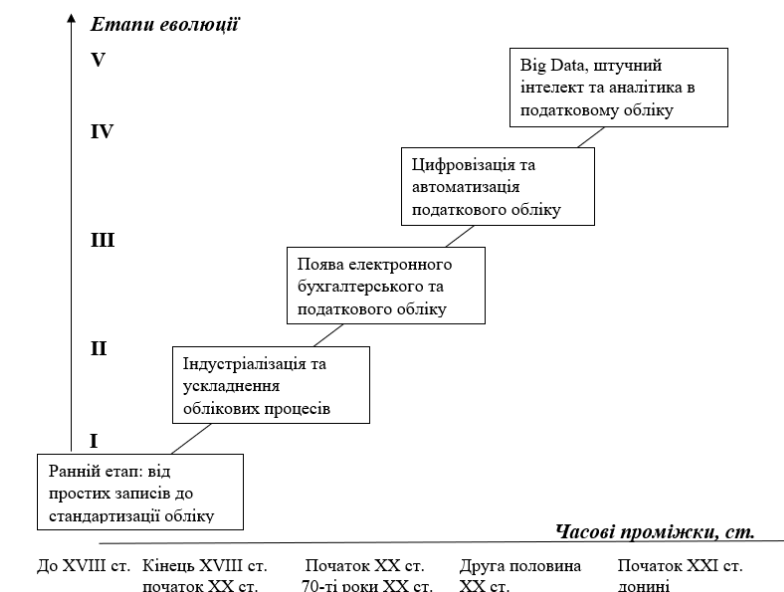
На необхідності цифровізації роботи податкових органів наголошує Т.Мединська та Н.Ногінова. Автори акцентують увагу на тому, що інтеграція цифрових технологій дозволяє автоматизувати процеси адміністрування, знизити корупційні ризики та підвищити рівень прозорості взаємодії між платниками податків і податковими органами. Водночас вони наголошують на важливості подолання таких проблем, як недостатнє технічне забезпечення, низький рівень цифрової грамотності персоналу та загрози кібербезпеці. Дослідники підкреслюють необхідність системного підходу до цифровізації, що сприяє вдосконаленню нормативно-правової бази, розвитку інфраструктури цифрових сервісів і запровадженню сучасних стандартів [16].

Особливості податкового контролю в умовах цифровізації економіки розкриває у своїх працях В.Пухальський, акцентуючи увагу на трансформації підходів до адміністрування податків завдяки впровадженню цифрових технологій. Автор зазначає, що цифровізація покращує вдосконалення механізмів моніторингу, спрощення процесів обробки інформації та підвищену точність перевірки податкових порушень. Основними інструментами ефективного податкового контролю в цифрову епоху визначено автоматизовані системи аналізу даних, електронний документообіг та платформи обміну інформацією між суб'єктами податкових відносин. Водночас підкреслюється вирішення проблем, пов'язаних із захистом даних, вдосконаленням правового регулювання та підвищенням цифрової компетентності персоналу. У підсумку наголошується, що ефективний податковий контроль у цифровій економіці є запорукою прозорості та справедливості податкової системи [21].

Впродовж останніх років значну роль у податковому обліку почали відігравати технології Big Data, штучного інтелекту та аналітики. Податкові органи використовують ці інструменти для аналізу великих обсягів даних, виявлення схем ухилення від оподаткування, прогнозування надходжень та підвищення прозорості податкової системи. Сучасні технології дозволяють автоматично виявляти ризики, проводити аудит і моніторинг з мінімальним втручанням людини, що підвищує ефективність і прозорість обліку. Автори Й.Даньків та М.Остап'юк у своїй роботі досліджують еволюцію бухгалтерського податкового обліку, аналізуючи його трансформацію під впливом соціально-економічних змін та інтеграційних процесів, зокрема в контексті розвитку Європейського Союзу. Автори простежують розвиток облікових систем від ручного ведення записів до сучасних автоматизованих систем, підкреслюючи ключові етапи, що зумовили якісні зміни в обліковій практиці. У дослідженні акцентується увага на впливі гармонізації стандартів фінансової звітності, інтеграції інформаційних технологій та глобалізації економіки на еволюцію облікової науки. У підсумку автори зазначають, що сучасний бухгалтерський облік є не лише

інструментом фіксації господарських операцій, але й елементом інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень в умовах глобальної економіки [7].

Розвиток податкового обліку у різні історичні періоди проілюстровано на рисунку 2.

Джерело: авторська розробка на основі [7–9]

Рис. 2. Графік розвитку податкового обліку у різні історичні періоди

Розвиток податкового обліку має вирішальне значення для стабільного функціонування податкової системи, забезпечення надійного фінансування державних витрат та запобігання податковим зловживанням. Завдяки автоматизації та цифровізації облікових процесів стало можливим знизити адміністративні витрати, полегшити виконання податкових зобов'язань для платників податків і підвищити прозорість податкової системи загалом. Сучасний податковий облік, інтегрований з новітніми технологіями, дозволяє підвищувати ефективність податкового адміністрування, спрощувати облік і контролювати економічні потоки в реальному часі, сприяючи економічному розвитку та забезпеченню державного бюджету.

Облікові аспекти оподаткування формуються на основі різних підходів до ведення обліку податкових зобов'язань і формування звітності, що залежать від законодавчих вимог кожної країни. В останні десятиліття країни активно розвивають системи податкового обліку, адаптуючи їх до міжнародних стандартів та вимог глобальної економіки. В Україні податковий облік регулюється Податковим кодексом України, який визначає вимоги до нарахування податків, обчислення податкових зобов'язань та подання звітності. Податкові органи також враховують вимоги Національних стандартів бухгалтерського обліку (НСБО), що мають певні особливості, порівняно з міжнародними стандартами [2]. В Україні є обов'язковим податковий облік для основних видів податків, таких як податок на прибуток, податок на додану вартість (ПДВ), податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), єдиний соціальний внесок (ЄСВ) тощо. Платники податків мають обчислювати та сплачувати ці податки згідно зі встановленими правилами, а також подавати регулярну звітність до податкових органів [30].

Глебова Н. наполягає, що для спрощення податкового обліку в Україні активно діють цифрові технології. Зокрема, функціонує електронна система подання податкових декларацій, онлайн-кабінет платника податків, автоматизовані інструменти для податкового обліку та відстеження транзакцій, що значно полегшує адміністрування податків і знижує ризик помилок та зловживань [5]. Важливого значення набуває контроль за операціями, що можуть використовуватися для мінімізації податків. Податкові органи проводять аудит, щоб запобігти використанню схем ухилення від сплати податків, що є актуальним аспектом податкового обліку [11].

Значна кількість країн, зауважує Д.Осіпчук, застосовує міжнародні стандарти фінансової звітності як основу для бухгалтерського та податкового обліку, що забезпечує узгодженість облікових процедур у глобальному масштабі й дозволяє компаніям, що діють на міжнародних ринках, складати фінансові звіти, які визнаються податковими органами різних країн. У зв'язку з глобалізацією багато країн уклали угоди про уникнення подвійного оподаткування, що передбачають спеціальні облікові процедури для міжнародних доходів і дозволяють зменшити податкове навантаження для транснаціональних компаній, сприяють розвитку міжнародної торгівлі [20].

Країни Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Європейського Союзу (ЄС), як стверджує С.Брік, запроваджують механізми контролю для запобігання агресивному податковому плануванню. У таких країнах розроблено рекомендації щодо прозорого обліку та звітності для транснаціональних корпорацій, зокрема звітність по країнах (Country-by-Country Reporting), що забезпечує облік усіх операцій в країнах, де ведеться діяльність [3]. У більшості розвинених країн існують автоматизовані системи для обліку і звітності з використанням великих обсягів даних (Big Data), що полегшує контроль за податковими платежами та дозволяє ефективніше виявляти порушення, відстежувати транзакції та запобігати ухиленню від сплати податків [3]. У багатьох європейських країнах розвинені системи обліку екологічних податків, таких як податок на викиди вуглецю, забруднення довкілля тощо, які обліковуються за спеціальними стандартами й дозволяють країнам проводити моніторинг виконання екологічних зобов'язань та підтримувати сталий розвиток.

Варто зауважити, що у межах Порядку денного, визначеного ООН для людства на період до 2030 року, Глобальні цілі сталого розвитку (далі – ЦСР) охоплюють широкий спектр напрямів, спрямованих на створення більш стійкого, справедливого та екологічнобезпечного світу. До таких цілей належать зменшення бідності, забезпечення якісної освіти, захист довкілля, забезпечення доступу до чистої енергії, сприяння економічному зростанню, скорочення нерівності, підтримка інновацій тощо. Податкова система відіграє важливу роль у досягненні цих цілей, оскільки саме через податкові надходження уряду можуть фінансувати проекти та програми, спрямовані на покращення якості життя, захист екосистем, розвиток інфраструктури та підтримку соціальних програм.

Оподаткування є важливим чинником у досягненні 10 з 17 ЦСР. Взаємозв'язок між податками та ЦСР охоплює чотири ключові напрями:

- 1) податки генерують кошти, які фінансують урядову діяльність на підтримку ЦСР;
- 2) оподаткування впливає на справедливість та економічне зростання;
- 3) податки впливають на поведінку та вибір людей, що має наслідки для здоров'я, гендерної рівності та довкілля;
- 4) справедливе та рівне оподаткування сприяє довірі платників податків до уряду та зміцнює соціальні контракти, які лежать в основі розвитку [33].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, ефективне управління та реформування податкових систем є надзвичайно важливими для досягнення глобальних цілей сталого розвитку. Україна, як і більшість країн світу, орієнтується на міжнародний досвід і поступово адаптує національний податковий облік до глобальних стандартів, однак облікові процедури в Україні мають певні особливості через специфіку національного законодавства. Для транснаціональних компаній важливою перевагою є стандартизація податкового обліку в міжнародних масштабах, що забезпечує узгодженість та прозорість фінансової звітності. Україні ще належить продовжити процеси адаптації облікових стандартів, що сприятиме поліпшенню інвестиційного клімату, підвищенню прозорості податкової системи та інтеграції в глобальну економіку.

Встановлено, що еволюційний розвиток податкових систем та податкового обліку є складним і багатограним процесом, який відображає зміни в економічних, соціальних та політичних умовах функціонування держав упродовж тривалого історичного періоду. Доведено, що податкові системи проходили численні етапи трансформації, від простих зборів у стародавніх суспільствах до комплексних механізмів сучасного оподаткування, які враховують потреби економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної сталості. Аргументовано, що еволюція податкових систем та податкового обліку є безперервним процесом, спрямованим на удосконалення механізмів державного регулювання та підвищення ефективності фіскальної політики, що сприяє досягненню цілей сталого розвитку як на національному, так і на глобальному рівнях. Обґрунтовано, що еволюція податкових систем і податкового обліку значно впливає на економічний розвиток, соціальну стабільність та конкурентоспроможність країн у глобальному масштабі. Доведено, що сучасні податкові системи, завдяки своїй прогресивності та адаптивності, сприяють досягненню економічної сталості, справедливому розподілу ресурсів та стимулюванню інновацій. Узгоджені міжнародні стандарти обліку та оподаткування полегшують ведення бізнесу на глобальному рівні, сприяючи економічній інтеграції та залученню інвестицій.

Список використаної літератури:

1. Бодров В.Г. Податкове регулювання в умовах формування цифрової економіки в Україні / В.Г. Бодров // Економічний вісник. Серія : Фінанси, облік, оподаткування. – 2018. – Вип. 2. – С. 30–37 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_7.
2. Бондаренко О.М. Податковий облік та звітність у системі адміністрування податків / О.М. Бондаренко, Г.О. Клокова // Економіка. Фінанси. Право. – 2022. – № 12 (1). – С. 18–20.
3. Брік С.В. Перерахунок ПДВ за 2019 рік: податковий аудит та бухгалтерський облік / С.В. Брік // Інфраструктура ринку. – 2020. – Вип. 39. – С. 371–374 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ifrctr_2020_39_63.

4. Гаркушенко О.М. Проблеми і майбутнє податку на прибуток підприємств та ПДВ в умовах цифровізації / О.М. Гаркушенко, О.О. Кувалдіна // Економіка промисловості. – 2021. – № 3. – С. 52–69 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econpr_2021_3_5.
5. Глебова Н.В. Електронний цифровий підпис: обліковий та податковий аспекти / Н.В. Глебова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 18 (1). – С. 94–97 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_18\(1\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_18(1)_21).
6. Григор'єв О.Ю. Методичні рекомендації з цифрового рейтингування податкових показників підприємств / О.Ю. Григор'єв, Н.Я. Петришин, А.В. Тодощук // Економіка. Фінанси. Право. – 2021. – № 11. – С. 5–13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2021_11_3.
7. Даньків Й.Я. Історичний розвиток основних форм бухгалтерського обліку / Й.Я. Даньків, М.Я. Остап'юк // Економічне Relacje w Unii Europejskiej. Wybrane Zagadnienia. – Зелена Гура, 2009. – С. 319–327.
8. Даньків Й.Я. Еволюція бухгалтерського обліку / Й.Я. Даньків, М.Я. Остап'юк // Ekonomiczne Relacje w Unii Europejskiej. Wybrane Zagadnienia. – Зелена Гура, 2009. – С. 303–309.
9. Даньків Й.Я. Історичні нариси обліково-правової культури: Європа і Україна (від зародження до наших днів) : монографія / Й.Я. Даньків, М.Я. Остап'юк. – Ужгород : УжНУ «Говерла», 2015. – 160 с.
10. Корзаченко О.Ю. Еволюція наукових поглядів на екологічне оподаткування / О.Ю. Корзаченко, О.В. Корзаченко // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2015. – Т. 20, Вип. 6. – С. 219–223 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2015_20_6_49.
11. Краєвський В.М. Податковий аудит: зміст і дуальна функція обліку як об'єкта та засоба / В.М. Краєвський, О.М. Костенко, М.О. Скорик // Підприємництво та інновації. – 2022. – Вип. 24. – С. 123–128 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pidinnov_2022_24_23.
12. Крисоватий А.І. Оподаткування і ринок: умови та можливості поєднання / А.І. Крисоватий. – Тернопіль : Видавництво Карп'юка, 2000. – 246 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/24522>.
13. Крисоватий А.І. Адміністрування податків в Україні: організація та напрями трансформації : монографія / А.І. Крисоватий, Т.Л. Томнюк. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2012. – 66 с.
14. Кухта К.О. Історичний генезис адміністрування земельного податку в Україні: сучасні аспекти та еволюція розвитку земельного оподаткування / К.О. Кухта, В.В. Джура // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 2. – С. 42–47 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2019_2_9.
15. Магопець О.А. Еволюція пільгового оподаткування інноваційної діяльності в Україні / О.А. Магопець, В.В. Шалімов // Центральнотернопільський науковий вісник. Економічні науки. – 2019. – Вип. 3. – С. 161–172 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2019_3_18.
16. Медінська Т.В. Цифровізація органів податкового адміністрування в контексті сучасних викликів і загроз / Т.В. Медінська, Н.М. Ногінова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Економіка. – 2022. – № 24. – С. 90–96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2022_24_15.
17. Мельник В.М. Еволюція поглядів на дохід і прибуток підприємства як потенційні об'єкти оподаткування / В.М. Мельник, О.Д. Борзенкова // Фінанси України. – 2011. – № 10. – С. 32–43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2011_10_4.
18. Нікітішин А.О. Еволюція оподаткування в напрямі соціального змісту / А.О. Нікітішин // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Економіка. – 2017. – № 6. – С. 62–66 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2017_6_13.
19. Оніщук Ю.В. Правове регулювання оподаткування доходу від прийняття спадщини: генезис, еволюція, сучасний стан / Ю.В. Оніщук, Л.Б. Жук // Право і суспільство. – 2018. – № 4. – С. 219–224 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2018_4_41.
20. Осінчук Д.С. Податковий облік державних грантів / Д.С. Осінчук // Економіка. Фінанси. Право. – 2022. – № 11 (2). – С. 23–27.
21. Пухальський В.В. Податковий контроль в умовах цифрової економіки / В.В. Пухальський // Ефективна економіка. – 2022. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_11_25.
22. Рябчук О.Г. Еволюція регулювання доходів населення шляхом їх оподаткування / О.Г. Рябчук // Економіка та держава. – 2012. – № 6. – С. 44–47 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2012_6_14.
23. Рядінська В.О. Еволюція принципу загальності оподаткування та його реалізація під час оподаткування доходів фізичних осіб на сучасному етапі в Україні / В.О. Рядінська // Право і суспільство. – 2014. – № 6-1 (2). – С. 250–255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2014_6.
24. Синютка Н.Г. Цифрова ідентифікація платників податків як передумова для діджиталізації фіскального простору / Н.Г. Синютка // Бізнес Інформ. – 2018. – № 10. – С. 363–368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_10_56.
25. Соколовська А.М. Податкова політика в Україні у 2014–2019 рр.: формування, реалізація, оцінка наслідків / А.М. Соколовська // Фінанси України. – 2020. – № 7. – С. 7–30. DOI: 10.33763/finukr2020.07.007.
26. Томнюк Т.Л. Податкова система : навчальний посібник / Т.Л. Томнюк. – Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. – 324 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chtei-knteu.cv.ua/ua/content/download/nayka/monography/tomnjuk_2022.pdf.
27. Тріфонова О.К. Еволюція теорії оподаткування в Україні та зарубіжних країнах / О.К. Тріфонова // Управління розвитком. – 2014. – № 11. – С. 25–27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_11_12.

28. Фрадинський О. Еволюція надзвичайного оподаткування: від давньогрецької ейсфори до вітчизняного військового збору / О.Фрадинський, А.Машко // Світ фінансів. – 2016. – Вип. 3. – С. 51–61 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2016_3_7.
29. Шаповалова О.В. Цифрова платформа електронного адміністрування податку на додану вартість / О.В. Шаповалова // Право та інноваційне суспільство. – 2018. – № 2. – С. 23–30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2018_2_6.
30. Ярема Я.Р. Податковий облік: основні засади організації / Я.Р. Ярема // Бізнес-навігатор. – 2023. – Вип. 2. – С. 149–152 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2023_2_25.
31. Hoopes J.L. Corporate Tax Disclosur / J.L. Hoopes, L.Robinson, J.Slemrod // Journal of the American Taxation Association. – № 46 (2). – P. 31–61.
32. Keynes J.M. The General Theory of Employment, Interest and Money / J.M. Keynes. – 1936 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.marxists.org/reference/subject/economics/keynes/general-theory/index.htm>.
33. Taxation & SDGs / Worldbank [Electronic resource]. – Access mode : <https://documents1.worldbank.org/curated/en/860581538762337418/pdf/130559-WP-ReportFinalMar.pdf>.
34. Tiwari K. Sustainability accounting and reporting in the industry / K.Tiwari, M.Khan // Journal of Cleaner Production. – 2020. – 258 p. [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.journals.elsevier.com/journal-of-cleaner-production>.
35. Wiredu I. Does green accounting influences ecological sustainability? Evidence from a developing economy / I.Wiredu, A.Osei Agyemang, S.Y. Agbadzidah // Cogent Business and Management. – 2023. – № 10 (2). DOI: 10.1080/23311975.2023.2240559.
36. Zobi M. Taxation and customs strategies in Jordanian supply chain management: Shaping sustainable design and driving environmental responsibility / M.Zobi, M.Al-Zaqeba, B.Jarah // Uncertain Supply Chain Management. – 2023. – № 11 (4). – P. 1859–1876.

References:

1. Bodrov, V.H. (2018), «Podatkove rehuliuвання v umovakh formuvannya tsyfrovoi ekonomiky v Ukraini», *Ekonomichnyi visnyk. Seriya. Finansy, oblik, opodatkuvannya*, Issue 2, pp. 30–37, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_7
2. Bondarenko, O.M. and Klokova, H.O. (2022), «Podatkovyi oblik ta zvitnist u systemi administruvannya podatktiv», *Ekonomika. Finansy. Pravo*, No. 12 (1), pp. 18–20.
3. Brik, S.V. (2020), «Pererakhunok PDV za 2019 rik: podatkovyi audyt ta bukhgalterskyi oblik», *Infrastruktura rynku*, Issue 39, pp. 371–374, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ifrctr_2020_39_63
4. Harkushenko, O.M. and Kuvaldina, O.O. (2021), «Problemy i maibutnie podatku na prybutok pidpryemstv ta PDV v umovakh tsyfrovizatsii», *Ekonomika promyslovosti*, No. 3, pp. 52–69, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econpr_2021_3_5
5. Hliebova, N.V. (2018), «Elektronnyi tsyfrovyy pidpys: oblikovyy ta podatkovyy aspekty», *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya. Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, Issue 18 (1), pp. 94–97, [Online], available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_18\(1\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_18(1)_21)
6. Hryhoriev, O.Iu., Petryshyn, N.Ia. and Todoshchuk, A.V. (2021), «Metodychni rekomendatsii z tsyfrovoho reitynhuвання podatkovykh pokaznykiv pidpryemstv», *Ekonomika. Finansy. Pravo*, No. 11, pp. 5–13, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2021_11_3
7. Dankiv, Y.Ia. and Ostapiuk, M.Ia. (2009), «Istorychnyi rozvytok osnovnykh form bukhgalterskoho obliku», *Ekonomiczne Relacje w Unii Europejskiej. Wybrane Zagadnienia*, Zelena Hura, pp. 319–327.
8. Dankiv, Y.Ia. and Ostapiuk, M.Ia. (2009), «Evolutsiia bukhgalterskoho obliku», *Ekonomiczne Relacje w Unii Europejskiej. Wybrane Zagadnienia*, Zelena Hura, pp. 303–309.
9. Dankiv, Y.Ia. and Ostapiuk, M.Ia. (2015), *Istorychni narysy oblikovo-pravovoi kultury: Yevropa i Ukraina (vid zarodzhennia do nashykh dniv)*, monohrafiia, UzhNU «Hohorla», Uzhhorod, 160 p.
10. Korzachenko, O.Iu. and Korzachenko, O.V. (2015), «Evolutsiia naukovykh pohliadiv na ekolohichne opodatkuvannya», *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya. Ekonomika*, Vol. 20, No. 6, pp. 219–223, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2015_20_6_49
11. Kraievskiy, V.M., Kostenko, O.M. and Skoryk, M.O. (2022), «Podatkovyi audyt: zmist i dualna funktsiia obliku yak obiekta ta zasoba», *Pidpryiemnytstvo ta innovatsii*, Issue 24, pp. 123–128, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pidinnov_2022_24_23
12. Krysovatiy, A.I. (2000), *Opodatkuvannya i rynok: umovy ta mozhlyvosti poiednannya*, Vydavnytstvo Karpiuka, Ternopil, 246 p., [Online], available at: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/24522>
13. Krysovatiy, A.I. and Tomniuk, T.L. (2012), *Administruvannya podatktiv v Ukraini: orhanizatsiia ta napriamy transformatsii*, monohrafiia, Ekonomichna dumka TNEU, Ternopil, 66 p.
14. Kukhta, K.O. and Dzhura, V.V. (2019), «Istorychnyi henezys administruvannya zemelnogo podatku v Ukraini: suchasni aspekty ta evoliutsiia rozvytku zemelnogo opodatkuvannya», *Investysii: praktyka ta dosvid*, No. 2, pp. 42–47, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2019_2_9
15. Mahopets, O.A. and Shalimov, V.V. (2019), «Evolutsiia pilhovoho opodatkuvannya innovatsiinoi diialnosti v Ukraini», *Tsentralkoukrainskyi naukovyi visnyk. Ekonomichni nauky*, Issue 3, pp. 161–172, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2019_3_18
16. Medynska, T.V. and Nohinova, N.M. (2022), «Tsyfrovizatsiia orhaniv podatkovoho administruvannya v konteksti suchasnykh vyklykiv i zahroz», *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriya. Ekonomika*, No. 24, pp. 90–96, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2022_24_15

17. Melnyk, V.M. and Borzenkova, O.D. (2011), «Evolutsiia pohliadiv na dokhid i prybutok pidpriemstva yak potentsiini obiekty opodatkuvannia», *Finansy Ukrainy*, No. 10, pp. 32–43, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2011_10_4
18. Nikitishyn, A.O. (2017), «Evolutsiia opodatkuvannia v napriami sotsialnoho zmistu», *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Seria. *Ekonomika*, No. 6, pp. 62–66, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2017_6_13
19. Onishchuk, Yu.V. and Zhuk, L.B. (2018), «Pravove rehuliuвання opodatkuvannia dokhodu vid pryiniattia spadshchyny: henezys, evoliutsiia, suchasnyi stan», *Pravo i suspilstvo*, No. 4, pp. 219–224, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2018_4_41
20. Osipchuk, D.S. (2022), «Podatkovyi oblik derzhavnykh hrantiv», *Ekonomika. Finansy. Pravo*, No. 11 (2), pp. 23–27.
21. Pukhalskyi, V.V. (2022), «Podatkovyi kontrol v umovakh tsyfrovoy ekonomiky», *Efektivna ekonomika*, No. 11, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_11_25
22. Riabchuk, O.H. (2012), «Evolutsiia rehuliuвання dokhodiv naselennia shliakhom yikh opodatkuvannia», *Ekonomika ta derzhava*, No. 6, pp. 44–47, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2012_6_14
23. Riadinska, V.O. (2014), «Evolutsiia pryntsypu zahalnosti opodatkuvannia ta yoho realizatsiia pid chas opodatkuvannia dokhodiv fizychnykh osib na suchasnomu etapi v Ukraini», *Pravo i suspilstvo*, No. 6-1 (2), pp. 250–255, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2014_6
24. Syniutka, N.H. (2018), «Tsyfrova identyfikatsiia platnykh podatkov yak peredumova dlia didzhytalizatsii fiskalnoho prostoru», *Biznes Inform*, No. 10, pp. 363–368, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_10_56
25. Sokolovska, A.M. (2020), «Podatkova polityka v Ukraini u 2014–2019 rr.: formuvannia, realizatsiia, otsinka naslidkiv», *Finansy Ukrainy*, No. 7, pp. 7–30, doi: 10.33763/finukr2020.07.007.
26. Tomniuk, T.L. (2022), *Podatkova systema, navchalnyi posibnyk*, ChTEI DTEU, Chernivtsi, 324 p., [Online], available at: http://chtei-knteu.cv.ua/ua/content/download/nayka/monography/tomnjuk_2022.pdf
27. Trifonova, O.K. (2014), «Evolutsiia teorii opodatkuvannia v Ukraini ta zarubizhnykh krainakh», *Upravlinnia rozvytkom*, No. 11, pp. 25–27, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_11_12
28. Fradynskiy, O. and Mashko, A. (2016), «Evolutsiia nadzvychainoho opodatkuvannia: vid davnohretskei eisfory do vitchyznianoho viiskovoho zboru», *Svit finansiv*, Issue 3, pp. 51–61, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2016_3_7
29. Shapovalova, O.V. (2018), «Tsyfrova platforma elektronnoho administruvannia podatku na dodanu vartist», *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*, No. 2, pp. 23–30, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2018_2_6
30. Yarema, Ya.R. (2023), «Podatkovyi oblik: osnovni zasady orhanizatsii», *Biznes-navihator*, Issue 2, pp. 149–152, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2023_2_25
31. Hoopes, J.L., Robinson, L. and Slemrod, J., «Corporate Tax Disclosur», *Journal of the American Taxation Association*, No. 46 (2), pp. 31–61.
32. Keynes, J.M. (1936), *The General Theory of Employment, Interest and Money*, [Online], available at: <https://www.marxists.org/reference/subject/economics/keynes/general-theory/index.htm>
33. Worldbank, *Taxation & SDGs*, [Online], available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/86058153876237418/pdf/130559-WP-ReportFinalMar.pdf>
34. Tiwari, K. and Khan, M. (2020), «Sustainability accounting and reporting in the industry», *Journal of Cleaner Production*, 258 p., [Online], available at: <https://www.journals.elsevier.com/journal-of-cleaner-production>
35. Wiredu, I., Osei Agymang, A. and Agbadzidah, S.Y. (2023), «Does green accounting influences ecological sustainability? Evidence from a developing economy», *Cogent Business and Management*, No. 10 (2), doi: 10.1080/23311975.2023.2240559.
36. Zobi, M., Al-Zaqeba, M. and Jarah, B. (2023), «Taxation and customs strategies in Jordanian supply chain management: Shaping sustainable design and driving environmental responsibility», *Uncertain Supply Chain Management*, No. 11 (4), pp. 1859–1876.

Грицишен Дмитрій Олександрович – доктор економічних наук, доктор наук з державного управління, професор, проректор з науково-педагогічної роботи та інноваційного розвитку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-1559-2403>.

Наукові інтереси:

– фінансово-економічна безпека.

Юхименко-Назарук Ірина Анатоліївна – доктор економічних наук, професор, декан факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

<https://orcid.org/0000-0002-2910-1169>.

Наукові інтереси:

– бухгалтерський облік, аналіз і аудит.

Абрамова Ірина Вячеславівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-3724-0342>.

Наукові інтереси:

– фінансові механізми реалізації Цілей сталого розвитку.

Ісламлі Джейхун – аспірант Державного університету «Житомирська політехніка» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

<https://orcid.org/0009-0002-6984-3383>.

Наукові інтереси:

– податкова система ЄС.

Grytsyshen D.O., Yukhymenko-Nazaruk I.A., Abramova I.V., Islamli J.

The evolutionary aspect of tax systems and tax accounting

The article examines the development of tax systems and tax accounting, starting from their origins in the period of formation of the first states and up to the current stage of digitalisation and internationalisation of tax policy. The article analyses the main historical stages of taxation development, including the transition from random and emergency taxes to stable tax systems, the introduction of progressive taxation, the growth of the social function of taxes and their role in financing government programmes. Particular attention is paid to modern trends such as digitalisation of tax administration, combating tax evasion, environmental taxation and harmonisation of tax policy in the context of globalisation. The research is based on the analysis of scientific works by leading economists and practical experience of reforming tax systems in different countries. The obtained results allow to assess the key patterns of development of tax accounting and determine the prospects for its further transformation in the context of global economic challenges.

It is argued that the development of tax accounting plays a key role in ensuring the stable functioning of tax systems, efficient tax administration and transparency of economic processes. The article discusses the main aspects of tax accounting, its integration with the latest digital technologies and adaptation to international standards. The article analyses the peculiarities of tax accounting in Ukraine, its compliance with the requirements of the Tax Code of Ukraine and international financial reporting standards. Particular attention is paid to the impact of tax accounting on economic development, in particular on the achievement of the Global Sustainable Development Goals. The author identifies trends in the harmonisation of national taxation systems with international standards and outlines prospects for further improvement of tax accounting in the context of global economic integration.

Keywords: tax system; tax accounting; evolution of taxation; tax administration; progressive taxation; digitalisation of tax processes; internationalisation of tax policy; tax evasion; environmental taxation; globalisation.

Стаття надійшла до редакції 03.01.2025.